

PREOCUPĂRI ALE UNOR INTELECTUALI MUSCELENI PRIVIND DEZVOLTAREA MUZEOGRAFIEI IN PERIOADA INTERBELICĂ

FLORENTINA COJOCARU
NICOLINA COMAN

Numeroase pagini de istoria culturii, întocmite pe plan local sau la scară națională, au relevat prezența intelectualilor musceleni în făurirea unor acte de certă valoare spirituală.

Cu toate acestea, preocupările locale de natură muzeistică nu au fost suficient integrate în câmpul cunoașterii, lipsind pe de o parte fenomenul cultural de un interesant aspect al activității desfășurate pe tărâmul unor așezăminte — cum le spune Nicolae Iorga — „de folos adevărat, instituții de solidaritate națională“, iar pe de alta, istoria muzeografiei de unele detalii și concepții valoroase promovate aici, în perioada interbelică.

Socotim util, să amintim înainte de analiza unor mărturii noi ce scot din anonimat o meritorie strădanie culturală, prezența instituției muzeale într-o serie de studii sau referiri documentare.

Constantin Rădulescu - Codin menționa lapidar încă din 1925 în monografia „Câmpulungul Muscelului“, existența unui muzeu la Biserica Fundeni „întocmit prin stăruința preotului Gh. Moisescu“⁽¹⁾, iar preotul Ioan Răușescu în capitolul VII „Învățământul“ din monografia istorică „Câmpulungul-Muşcel, rețeva muzeele orașului, vorbind de „cel dintâi muzeu întemeiat după 1920 în casele domnești de lângă Mănăstirea Negru Vodă“, muzeu ce „avea un interesant

număr de odoare, cărți vechi, acte și mobilier artistic sculptat, provenite nu numai de la mănăstire ci și de la alte biserici din oraș și județ“⁽²⁾. Tot în această monografie autorul mai menționa existența în Câmpulung-Muscel a unui mic muzeu la Biserica Fundeni, muzeul particular al doctorului dentist Gheorghe P. Macarovici, precum și colecțiile particulare ale judecătorului Dan Grigorescu, ale generalului Teodor Nicolau și ale arhitectului Dumitru Ionescu - Berechet. Capitolul respectiv se încheia cu o pledoarie pentru „un muzeu central la Prefectură sau în alt local, care să cuprindă și numai o parte din obiectele din colecțiile de mai sus, ar fi de cel mai mare folos și un admirabil mijloc educativ, nu numai pentru orașeni, ci și pentru orice alt vizitator“⁽³⁾.

Ulterior, **Revista muzeelor** nr. 3, din 1964, publică un articol sub titlul „Însemnări despre muzeele din regiunea Argeș“, reliefând informativ că „dintre cele 12 unități muzeale existente, doar 3 își au începuturile dincolo de limitele celor 20 ani“⁽⁴⁾, Câmpulung-Muscel, Curtea de Argeș și Topoloveni, fără a fi menționat și cel din Pitești.

Problema datării muzeului din Câmpulung este lămurită în textele a două comunicări, prima semnată de Gheorghe Pirnuță, „Preocupări muzeistice în secolul al XIX-lea în Câm-

pulung - Muscel", iar cea de a doua publicată de Octavian Onea în anul 1981 sub titlul „Un raport al lui Tocilescu privind la înființarea muzeului din Câmpulung - Muscel⁴⁵⁾ din care reiese cu certitudine funcționarea muzeului din anul 1889.

O serie de documente aflate în Fondul Prefecturii județului Muscel, ne-au permis relevarea unor aspecte privind interesul manifestat de o serie de intelectuali ce au activat în perioada interbelică, pentru încheierea muzeului mixt, de tip județean, văzut într-o concepție și astăzi demnă de actualizare.

Prin convocarea 7237, din 13 septembrie 1930, preotul Mănescu, președintele Delegației județene Muscel, invită la consfătuirea de la Prefectură, nominalizați, 30 intelectuali de seamă ai orașului, pentru „a îndeplini una din datoriile în calitate de musceleni, muzeul județului⁴⁶⁾).

La consfătuirea care a avut loc în ziua de 23 septembrie, printre intelectuali convocati au fost prezenți : dr. Hariton Machelarie, dr. George Ulieru, farmacistul Gabriel Dimitriu, profesorul Dumitru Băjan, Sevasta Stavarache — directoarea Școlii de fete, profesorul I. Antonescu — directorul Liceului „Dinicu Golescu“, profesorul N. Stroe — directorul Școlii miniere, profesorul Mitu, învățătorul Nicolae Sachelarie din Topoloveni, I. Nicolaescu - Mățau — inspector școlar, I. Vijelie — revizor școlar, Bucur Patraulea — prim procuror al județului, Dem. Vlădescu — prefectul județului, N. Angelescu — președintele Comisiei de agricultură, preoții Ioan Răuțescu și Alexandru Popescu, inginerul Matei Drăghiceanu, Nichita Dragomirescu, pictorul N. Grant, Maria Golescu și alții.

În cadrul primei consfătuiri s-a pregătit schema organizatorică a muzeului de tip județean, care avea ca fundament „conștiința trecutului istoric

al județului și al orașului Câmpulung — prima capitală a Țării, (cum și-o dorea muscelenii), poziția geografică cu frumoșii munți și coline, portul românesc păstrat mai bine ca oriunde, graiul dulce și obiceiurile frumoase străbune⁴⁷⁾.

Pe acest fundament solid de patriotism, desprindem concepția muzeografică a grupului de intelectuali fondatori ai muzeului, diversificat în 9 secțiuni : I. — secția istorică națională, sub conducerea profesorului Șapcaliu, secondat de toți profesorii de istorie din localitate ; II — secția istorică - bisericească, condusă de preotul Ioan Răuțescu din Dragoslavele ; III — secția etnografică sub conducerea domnilor Mihail Ionescu, I. Nicolaescu - Bugheanu, D. Ionescu - Berchet și Alexandru Popescu ; IV — secția arheologică - numismatică condusă de profesorul Tache Băjan ; V — secția științelor naturale, cu subsecțiile de zoologie și botanică, avându-i ca reprezentanți pe dr. P. Greulescu, dr. Gebeleanu, dr. Grigoriu, farmacistul Gabriel Dimitriu. I. C. Marinescu, secondati de profesorii de științele naturale din localitate ; VI — secția economică-industrială, sub conducerea domnilor I. Ghică Atanasiu, Andreescu și Dudău ; VII — secția militară, condusă de colonelul Grecescu și colonelul Anghelleanu ; VIII — secția culturală, condusă de inspectorii școlari I. Nicolaescu - Mățau, Moise Marinescu și I. Vijelie, secondati de învățătorii din județ ; IX — secția medicală, condusă de medicii Hariton Machelarie și George Ulieru.

Tot acum se formează și comitetul de conducere al muzeului, din conducătorii secțiilor, subordonați președintelui Delegației județene Muscel, care elaborează statutul de funcționare, unde sunt menționați parametrii de bază privind existența instituției.

Conform aceluiași document se sta-

bilește : înființarea muzeului de tip județean cu sediul la Prefectură (până la terminarea palatului administrativ și până la construirea unui local propriu), cu fonduri de la județ și donații benevole.

Încă de la constituire, comitetul de conducere a acționat concret pentru strângerea colecțiilor.

Ion Nicolaescu - Mățau, în calitate de membru în conducerea secției culturale, publică în revista „Muscelul nostru”, din octombrie 1930, un impresionant articol de fond intitulat „Muzeul județului Muscel”, prin care făcea un apel călduros la învățători, preoți, profesori, doctori, militari, magistrați, de a trimite pentru muzeu obiecte, obligându-se pentru stimularea donatorilor, la popularizarea lunară a listelor de nume și obiecte donate. În același timp, donatorii erau asigurați prin intermediul revistei că numele lor, veșnic vor rămâne înscrise în inventarele muzeului.

Membrii comitetului de conducere și-au unit eforturile, coordonând cu pricepere acțiuni de colectare sistematică, popularizând prin toate mijloacele ideea muzeului, trezind orgoliul posesorilor de obiecte. În acest sens, Alexandru Popescu milita pentru înființarea unei „cărți de aur a donatorilor”, popularizând ideea muzeului și în cadrul serbărilor studențești, iar profesorul Cristescu vedea ca metodă de lucru, asocierea la recensământul care se făcea anual la sate. În acest sens, propunea înregistrarea unor mărturii istorice și etnografice în documentele de recensământ pentru a fi cunoscute și ocrotite. O altă latură a concepției sale viza și strângerea monografiilor comunelor din județ și întocmirea grabnică a „unui ghid al Județului Muscel” care să poată aduce un venit real muzeului.

Este demn de remarcat și faptul că în jurul acțiunii de colectare — aici fiind vorba de o colectare sistematică

— ce urma să se desfășoare în teret, în contact direct cu realitatea, inițiatorii au cooptat în echipele de lucru și fotografi amatori pentru filmarea jocurilor naționale, a costumelor populare și a altor materiale⁸⁾.

În activitatea de depistare a obiectelor trebuincioase muzeului, reprezentanții conducerii au solicitat sprijinul, la 15 martie 1933, unui alt fiu al județului, I.C. Petrescu din Rădești, solicitându-i 200 formulare pentru consemnarea unitară a datelor necesare pentru monografiile satelor și comunelor.

Principala direcție în care s-a acționat și în cadrul secției de istorie — considerată ramura cea mai importantă a muzeului, a fost sporirea patrimoniului.

Relevăm pe această linie o interesantă corespondență privind înaintarea către Prefectură a obiectelor descoperite în mormintele din satul Cătătenii din Deal, pe locul numit „la Cruce”, în grădina localnicului Iosif Hoinaru, o parte dintr-un maxilar și o parte dintr-un craniu, descoperite în iunie 1930, un vas în formă de candelă, desenat cu linii în zigzaguri, lucrat din argilă nearsă, măseaua de cal descoperită în iunie 1929, precum și fotografia mormântului făcută de I. Nicolaescu - Bugheanu⁹⁾. Obiectele provenind din săpăturile de pământ efectuate în muchia dealului din Cătăteni, făcând parte din inventarul a patru morminte îmbrăcate în lespezi, prezentând interes științific deosebit, au reclamat intervenția urgentă a directorului Muzeului de antichități din București, respectiv a profesorului I. Andrieșescu care a recomandat încetarea urgentă a lucrărilor, precum și păstrarea și conservarea obiectelor respective în conformitate cu prevederile legii, fapt decis pe plan local.

În același timp, se acorda atenția cuvenită studierii documentelor, crucilor, costumelor și stampelor ce se aflau răspândite prin județ. Preotul

N. Mănescu recomanda tuturor preoților din județ copierea inscripțiilor de pe cruci cu praf de cărbune, pentru a putea fi studiate și acasă.

Grija pentru sporirea colecțiilor muzeului s-a manifestat și în cadrul secțiunii bisericești. Preotul Ioan Răuțescu, în anul 1930, insista la Prefectura Muscel pentru intervenția acesteia la Mitropolie „ca preoții bisericilor să poată avea încuviințarea de a încredința o parte din relicvele trecutului, secțiunii bisericești de pe lângă muzeu“. Argumentele sale erau convingătoare în acest sens: „trecutul religios al județului nostru cu biserică, cruci și mănăstiri vechi, cu ierarhi distinși, ca episcopul de Buzău, Grigorie și mitropolitul Daniil al Ungro-Vlahiei, cu tipografia de pe lângă Mănăstirea Câmpulung și cu mili domnești din venitul vămii Rucăr și Dragoslavele pentru ortodoxii din Ardeal, merită cât mai mult cunoscut, atât de generația actuală, cât și de cele viitoare“¹⁰), fapt ce a determinat două intervenții ale prefectului la Mitropolie.

În urma acestor acțiuni stăruitoare, au fost certificate o serie întreagă de documentații și donații.

În 9 decembrie 1930, Mihail Ionescu oferea muzeului o colecție de ouă încondeiate, iar profesorul Mitu, un tablou al erelor geologice, în care era încadrat și județul Muscel. Tot în acel an, la 8 decembrie, preotul Ioan Răuțescu depunea în urma deplasării la Mănăstirea Arinoasa, o arhivă fotografică reprezentând: clopotnița, pridvorul, pisanția, bucătăria și fosta brutărie. La puțin timp, documentele de arhivă consemnau donația farmacistului Gabriel Dimitriu, constituită într-un „herbariu de 50 planșe cu specii de plante din județul Muscel, herborisate de mine“.

Tot pentru creșterea colecțiilor, prefectul județului delega pe dascălii Klein, Baci și Bărgăoanu de la Liceul „Dinicu Golescu“, spre a face

cercetări geologice, cu amendamentul ca „toate obiectele găsite să fie predate Prefecturii pentru inventarierea lor, la Muzeul istorico-etnografic“¹¹).

Deși contextul spațial pentru expunere a fost creat în localul Prefecturii, (cabinetul prefectului servind acestui scop încă din 1930), problema spațiului căpăta dimensiuni noi, bucurându-se de cadrul juridic creat prin adoptarea legii din aprilie 1932, inițiată de Nicolae Iorga și Ștefan Metes. Legea stipula înființarea muzeelor la nivel de reședință de județ, având ca organ de execuție Consiliul muzeelor.

În acest cadru creat, la 5 martie 1932, Prefectura înainta Comisiei Monumentelor Istorice un memoriu prin care se cerea aprobarea funcționării muzeului în „clădirea istorică a vechilor Basarabi, situată în curtea Mănăstirii Negru - Vodă“¹²). Totodată se exprima dorința muscelenilor ca muzeul să poarte numele „Profesor Nicolae Iorga“, iar în funcția de director, să fie recunoscut preotul Gheorghe Moiescu care se remarcase și în cadrul muzeului de la Biserica Fundeni.

La data de 26 aprilie 1932¹³), Comisia Monumentelor Istorice emite actul de aprobare privind funcționarea muzeului în incinta Mănăstirii Negru - Vodă.

În cadrul acestui spațiu, muzeul se diversifica tematic în cadrul a numai 5 secțiuni: I — secția bisericească, care trebuia să cuprindă și odoarele muzeului de la Fundeni, II — secția istorică - arheologică, din obiectele răspândite pe la instituții sau persoane particulare, III — secția militară, din odoarele războiului pentru întregirea neamului, IV — secția etnografică, din obiectele trecutului național, V — biblioteca, care să cuprindă toate cărțile prețioase.

Dorința muscelenilor privind organizarea bibliotecii ca secție în cadrul muzeului, a fost exprimată și în de-

mersurile către Academia Română, din 13 aprilie 1932 și 9 mai 1932, prin care solicitau „ca în cazul când Academia posedă mai multe exemplare din documentele și obiectele privitoare la trecutul orașului Câmpulung și Județului Muscel, rugăm a destina și pentru muzeul nostru câte un exemplar din publicațiile Academiei Române, pentru biblioteca muzeului, care este în curs de organizare”¹⁴).

Cercetări interesante s-au făcut și asupra depistării vechilor inventare ale mănăstirii, iar în urma unei intervenții energice a profesorului Dumitru Băjan, au fost preluate la 4 iunie 1932 „cele 276 tablouri cu monumente istorice din județ precum și 3 tablouri pictate reprezentând pe Adam și Eva, cărțile și portretele domnilor români”¹⁵), inventariate la Prefectură, înstrăinate între timp, pe la diverse instituții sau persoane particulare.

Muzeul istorico - etnografic a funcționat aici până la data de 8 mai 1934, când un năprasnic incendiu a distrus o parte considerabilă a colecțiilor. După cum informează Ioan Răuțescu, nu s-au putut lua măsuri eficiente pentru salvarea patrimoniului, preotul Gheorghe Moiescu aflându-se în momentul izbucnirii incendiului la preluarea jurământului recruților. „Cei care am vizitat acest muzeu nu putem uita ceace era expus acolo”¹⁶).

În anul 1936 muzeul își redeschide porțile în noul palat administrativ,

unde i se rezervase o sală specială.

Prin adresa 5969, din 12 octombrie, 1936, Prefectura făcea cunoscută Comisiei Monumentelor Istorice dorința autorităților muscelene privind reorganizarea muzeului, încredințând această misiune profesorului dr. Dumitru Tudor. După primirea aprobării, la 10 noiembrie 1936, se emite decizia de reînființare a muzeului „regional - județean cu sediul în palatul administrativ, sub conducerea profesorului dr. Dumitru Tuor”¹⁷). „Muzeul va cuprinde în primul rând obiecte vechi ce s-au descoperit în acest județ, constând din vase, fragmente de vase, inscripții și sculpturi în piatră, lucruri din bronz, argint și orice metal, monede și cărți vechi, acte, documente, manuscrise, odoare bisericesti, sculpturi în lemn etc.”¹⁸).

Începând din anul 1936, muzeul din Câmpulung intră într-o etapă nouă a dezvoltării sale, intelectualii județului fiind chemați din nou să-și dea concursul la opera „menită să fie frumoașă icoană a trecutului ținuturilor muscelene”¹⁹).

Fără a avea pretenția epuizării problemelor legate de activitatea intelectualilor musceleni în domeniul muzeografiei, considerăm necesar să concluzionăm asupra meritelor acestor truditatori în a reda Câmpulungului instituția care să-i oglindească și să-i ocrotească măreția trecutului său istoric.

NOTE

¹ C. Rădulescu - Codin, **Câmpulungul Muscelului, Câmpulung**, 1925, p. 246.

² Ioan Răuțescu, **Câmpulung Muscel, Câmpulung**, 1943, p. 234 - 237.

³ Ibidem.

⁴ Revista Muzeelor nr. 3/1964, p. 279.

⁵ Studii și comunicări, **Câmpulung Muscel**, 1981, p. 183 - 189.

⁶ Arh. St. Argeș — Pitești, fond Prefectura Muscel, dos. 224/1930, f. 2.

⁷ Ibidem, fila 8.

⁸ Ibidem, fila 18.

⁹ Ibidem, fila 17.

¹⁰ Ibidem, fila 14.

¹¹ Ibidem, fila 16.

¹² Ibidem, dos. 147/1932 - 1933, fila 1.

¹³ Ibidem, fila 5.

¹⁴ Ibidem, fila 6.

¹⁵ Ibidem, fila 7 - 8.

¹⁶ Ioan Răuțescu, **Câmpulung Muscel, Câmpulung**, 1943, p. 235.

¹⁷ Arh. St. Argeș — Pitești, fond Prefectura Muscel, dos. 168/1936, f. 6.

¹⁸ Ibidem, fila 7.

¹⁹ Ibidem, fila 7.